

ВПЛИВ СЕКЦІЙНИХ ЗАНЯТЬ
НА ПСИХОЕМОЦІЙНИЙ СТАН
СТУДЕНТІВ З ІНВАЛІДНІСТЮ

Ковтун Алла¹, Степанова Ірина¹,

Решетілова Валерія, Amr Saber Hamza²

¹Придніпровська державна академія фізичної культури і спорту

²Aswan University

DOI: 10.32540/2071-1476-2019-1-248

Annotations

Introduction and purpose of the study. Among the main problems of young people with disabilities are overcoming social exclusion, getting used to family responsibilities, having concerns about their lack of opportunities for socialization, which can cause stress, anxiety, depression and other psycho-emotional symptoms and disorders. The hypothesis of scientific research is that engaging in physical education can restore, develop and enhance physical fitness and wellness of persons with disabilities, assist their self-actualization and social integration, which means to positively influence the students' mental health and emotional wellbeing. The purpose of the study is to examine how physical education influences mental health and emotional wellbeing of students with disabilities in order to determine ways to improve their social adaptation.

Materials and methods. The study carries out literature review of methodological studies and scientific research, as well as examines mental health and emotional wellbeing of students with disabilities using the SAS method. The control group consisted of 15 students from the O. Gonchar National University. The experimental group consisted of 10 students with disabilities enrolled in a powerlifting team.

Results. The SAS method demonstrated that the indicators of activity and mood were similar for both groups: activity indicators (4.84±0.28 points in the control group, 4.45±0.31 points in the experimental group) and mood indicators (5.27±0.35 points in the control group, 5.42±0.41 points in the experimental group). However, wellness scores in the students with disabilities were significantly higher than in their non-disabled peers (4.65±0.34 points in the control group, 5.46±0.23 points in the experimental group; P<0.05). The well-being score, made of a number of subjective feelings regarding one's life satisfaction and an emotional evaluation, was average for both groups.

Conclusions. The results of the study of students' mental health and emotional wellbeing according to the SAS method showed a positive influence of adaptive physical education sports as extra-curricular classes and courses on the well-being, activity levels, and moods of students with disabilities. The Adaptive Physical Education students were full of strength and more cheerful, optimistic, and satisfied than their non-disabled peers.

Keywords: adaptive physical education, students, disability, emotional state, higher education.

Анотація

Вступ і мета дослідження. Головними проблемами молодих людей з інвалідністю є подолання соціальної ізоляції, звикання до сімейної відповідальності, переживання стосовно дефіциту можливостей для соціалізації, що може викликати у них напруження, тривожність, депресію та інші розлади психоемоційної сфери. Гіпотеза наукового дослідження полягає в тому, що заняття фізичною культурою здатні відновлювати, розвивати та вдосконалювати можливості осіб з інвалідністю, сприяти їх самореалізації та соціальній інтеграції, а значить покращувати психоемоційний стан студентів. Мета дослідження полягає у вивченні

особливостей впливу занять фізичною культурою на психоемоційний стан студентів з інвалідністю для визначення шляхів покращення їх соціальної адаптації.

Матеріали та методи. У науковому дослідженні було проаналізовано науково-методичну літературу з проблеми дослідження, а також вивчено психоемоційний стан студентів за методикою САН. Контрольну групу склали 15 студентів основного відділення ДНУ імені О. Гончара. Експериментальну групу склали 10 студентів з інвалідністю, які відвідують секцію з пауерліфтингу.

Результати. За методикою САН виявлено, що показники активності ($4,84 \pm 0,28$ балів у контрольній групі, $4,45 \pm 0,31$ балів у експериментальній групі) та настрою ($5,27 \pm 0,35$ балів у контрольній групі, $5,42 \pm 0,41$ балів у експериментальній групі) студентів експериментальної групи вірогідно не відрізнялись від відповідних показників у контрольній групі і знаходились на середньому рівні. Проте показники самопочуття у студентів з інвалідністю були вірогідно вищими, ніж у здорових студентів ($4,65 \pm 0,34$ балів у контрольній групі, $5,46 \pm 0,23$ балів у експериментальній групі; $p < 0,05$). Рівень самопочуття, яке є комплексом суб'єктивних відчуттів, що характеризують ступінь психофізіологічної комфортності стану людини, у студентів як контрольної, так і експериментальної групи був середнім.

Висновки. Результати дослідження психоемоційного стану студентів за методикою САН продемонстрували позитивний вплив секційних занять адаптивною фізичною культурою у позанавчальний час на самопочуття, активність і настрій студентів з інвалідністю. Студенти, які займались адаптивною фізичною культурою, були сповнені сил, бадьорі, оптимістичні, життєрадісні та задоволені, більше, ніж студенти, основного відділення закладу вищої освіти.

Ключові слова: адаптивна фізична культура, студенти, інвалідність, психоемоційний стан, вища освіта.

Аннотация

Введение и цель исследования. Главными проблемами молодых людей с инвалидностью является преодоление социальной изоляции, привыкание к семейной ответственности, переживания относительно дефицита возможностей для социализации, что может вызвать у них напряжение, тревожность, депрессию и другие расстройства психоэмоциональной сферы. Гипотеза научного исследования заключается в том, что занятия физической культурой способны восстанавливать, развивать и совершенствовать возможности лиц с инвалидностью, способствовать их самореализации и социальной интеграции, а значит улучшать психоэмоциональное состояние студентов. Цель исследования заключается в изучении особенностей влияния занятий физической культурой на психоэмоциональное состояние студентов с инвалидностью для определения путей улучшения их социальной адаптации.

Материалы и методы. В научном исследовании была проанализирована научно-методическая литература по проблеме исследования, а также изучено психоэмоциональное состояние студентов по методике САН. Контрольную группу составили 15 студентов основного отделения ДНУ имени Олеса Гончара. Экспериментальную группу составили 10 студентов с инвалидностью, посещающих секцию по пауэрлифтингу.

Результаты. По методике САН выявлено, что показатели активности ($4,84 \pm 0,28$ баллов в контрольной группе, $4,45 \pm 0,31$ баллов в экспериментальной группе) и настроения ($5,27 \pm 0,35$ баллов в контрольной группе, $5,42 \pm 0,41$ баллов в экспериментальной группе) студентов экспериментальной группы достоверно не отличались от соответствующих показателей в контрольной группе и находились на среднем уровне. Однако показатели самочувствия студентов с инвалидностью были достоверно выше, чем у здоровых студентов ($4,65 \pm 0,34$ баллов в контрольной группе, $5,46 \pm 0,23$ баллов в экспериментальной группе; $p < 0,05$). Уровень самочувствия, которое представляет собой комплекс субъективных ощущений, характеризующих степень психофизиологической комфортности состояния человека, у студентов как контрольной, так и экспериментальной групп был средним.

Выводы. Результаты исследования психоэмоционального состояния студентов по методике САН продемонстрировали положительное влияние секционных занятий адаптивной физической культурой во внеурочное время на самочувствие, активность и настроение студентов с инвалидностью. Студенты, которые занимались адаптивной физической культурой, были полны сил, бодры, оптимистичны, жизнерадостны и довольны, больше, чем студенты, основного отделения учреждения высшего образования.

Ключевые слова: адаптивная физическая культура, студенты, инвалидность, психоэмоциональное состояние, высшее образование.

Вступ. Проблема інвалідності – це проблема світового масштабу, існуюча в усіх країнах незалежно від рівня їх економіко-соціальної політики. Війни, інфекції, спадкові захворювання, екологічні катастрофи, криміногенна ситуація, алкоголізм і наркоманія, нещасні випадки, природжені дефекти, травми, отримані на виробництві, в побуті, транспорті призводять до збільшення кількості осіб з інвалідністю щодня. При цьому головними проблемами молодих людей з інвалідністю є подолання соціальної ізоляції, звикання до сімейної відповідальності, переживання стосовно дефіциту можливостей для соціалізації, що може викликати у них напруження, тривожність, депресію та інші розлади психоемоційної сфери [1, 4, 19].

Багато науковців, вивчаючи психологічний стан осіб з інвалідністю, зазначають наявність у них психоемоційних і поведінкових відхилень. Так, Г.В. Суржко і В.А. Куташов у своїй роботі провели дослідження значущих індивідуально-психологічних особливостей осіб з інвалідністю та встановили, що у випробовуваних в ситуації важкого захворювання формується особлива система відносин як до себе, так до суспільства в цілому. Незадоволеність своїм станом, емоційний дискомфорт призводять до того, що у індивіда формується дезадаптивна поведінка, яка проявляється не тільки на особистісному, але і на соціальному рівні, що в подальшому може викликати погіршення якості життя в цілому [8]. Є.В. Морозова в своєму дослідженні розглядає особливості соціально-психологічної адаптації особистості, що знаходиться в умовах важкого захворювання. За результатами своєї роботи автор робить висновок про те, що важливим фактором, який призводить до дезадаптивної поведінки в умовах інвалідності є незрозуміння індивідом зворотності

властивостей інвалідності. Людина відмовляється приймати свій соціальний статус, вважаючи, що інвалідність є стабільною структурою і не має зворотної динаміки [6].

Одночасно з вищезазначеним нині в Україні фізична культура і спорт для людей з інвалідністю представлена в системі середньої освіти, вищої професійної освіти; як сфера професійної діяльності [2, 11, 12, 15]. Більшість навчальних закладів вищої освіти здійснюють освітню діяльність за адаптивною фізичною культурою [7, 13, 16]. Вчені С. П. Євсєєв [9], Р. В. Чудна, Т.Ю. Круцевич [10], Н.В. Москаленко [1] та інші зазначають, що адаптивна фізична культура формує готовність людини до життя, оптимізує її стан і розвиток. Тому гіпотеза наукового дослідження полягає в тому, що заняття фізичною культурою здатні відновлювати, розвивати та вдосконалювати можливості осіб з інвалідністю, сприяти їх самореалізації та соціальній інтеграції, а значить покращувати психоемоційний стан студентів.

Мета дослідження – вивчити особливості впливу занять фізичною культурою на психоемоційний стан студентів з інвалідністю для визначення шляхів покращення їх соціальної адаптації.

Матеріали і методи. У науковому дослідженні було проаналізовано науково-методичну літературу з досліджуваної проблематики, а також проведено опитування і досліджено психоемоційний стан студентів за методикою САН. Контрольну групу склали 15 студентів основного відділення ДНУ імені О. Гончара. Експериментальну групу склали 10 студентів з інвалідністю, які відвідують секцію з пауерліфтингу на базі комунального закладу „Дніпропетровський регіональний центр з фізичної культури і спорту інвалідів „Інваспорт” Дніпропетровської обласної ради”.

Результати. Важливим аспек-

том визначення ефективності занять з фізичної культури і спорту є дослідження їх впливу на психоемоційний стан студентів з інвалідністю. Загальною визначеною є положення Д. Н. Льовітова, який вважає, що «психічний або психоемоційний стан являється цілісною характеристикою психічної діяльності за певний період часу, яка показує своєрідність протікання психічних процесів залежно від предметів і явищ діяльності, попереднього стану і психічних властивостей особистості» [5]. Тому нас зацікавило питання: як заняття в секції з пауерліфтингу у позанавчальний час впливають на психоемоційний стан студентів з інвалідністю. Для вирішення поставленого завдання ми використали методику САН, яка є різновидом опитувальників станів і настроїв. Згідно методики САН, основними складовими психоемоційного стану є самопочуття, активність і настрої, які можуть бути охарактеризованими за 7-бальною шкалою. Результати дослідження психоемоційного стану у студентів за методикою САН представлені в таблиці 1.

З таблиці 1 видно, що показники активності та настрою студентів експериментальної групи вірогідно не відрізнялись від відповідних показників у контрольній групі. Проте показники самопочуття у студентів з інвалідністю були вірогідно вищими, ніж у здорових студентів.

Рівень самопочуття, яке є комплексом суб'єктивних відчуттів, що характеризують ступінь психофізіологічної комфортності стану людини, у студентів як контрольної, так і експериментальної груп був середнім. Отриманий результат вказує на позитивний вплив занять у спортивній секції на зазначену складову психоемоційного стану студентів з інвалідністю, що дозволяє їм почувати себе так само, як здорові студенти основного відділення, навіть дещо краще. На рисунку

Таблиця 1

Результати дослідження психоемоційного стану студентів за методикою САН ($\bar{x} \pm S$)

№	Показники	Контрольна група (n=15)	Експериментальна група (n=10)
1.	Самопочуття, бали	4,65±0,34	5,46±0,23*
2.	Активність, бали	4,84±0,28	4,45±0,31
3.	Настрій, бали	5,27±0,35	5,42±0,41

*- вірогідність різниці при $P < 0,05$.

1 наведена кількість позитивних відповідей при характеристиці самопочуття студентів.

Характеризуючи таку ознаку самопочуття як «відчуття сил», студенти експериментальної групи дали на 46% більше позитивних відповідей, ніж студенти контрольної групи. Оцінюючи таку складову самопочуття як «бадьорість», студенти експериментальної групи дали на 28% більше позитивних відповідей, ніж студенти контрольної групи. При оцінці такої складової самопочуття, як «відчувати себе здоровим», студенти основного відділення і студенти з інвалідністю, що відвідують спортивну секцію, дали майже однакову кількість позитивних відповідей.

Активність являється характеристикою інтенсивності і обсягу

взаємодії людини з фізичним і соціальним середовищем. Дані таблиці 1 свідчать, що студенти контрольної та експериментальної груп мали середній рівень активності. На рисунку 2 наведена кількість позитивних відповідей при характеристиці активності студентів.

Характеризуючи такі складові активності як «рухливість», «уважність» та «бажання працювати», студенти контрольної групи показали однаковий невисокий відсоток позитивних відповідей (35%). Щодо компоненту активності «рухливість» студенти експериментальної групи дали майже таку ж кількість позитивних відповідей (38%), як студенти контрольної групи (35%). За компонентами активності «уважність» та «бажання працювати»

студенти експериментальної групи на 10% менш позитивно оцінили свою активність, порівняно зі студентами контрольної групи. Зменшення цих ознак активності студентів з інвалідністю може бути обумовлена у даному випадку не тільки психоемоційним станом, а й наявністю в них певної нозологічної форми.

Настрій проявляється у особливостях психоемоційного відклику людини на вплив будь-якого характеру. Студенти контрольної та експериментальної груп мали нормальний рівень настрою за даними таблиці 1.

На рисунку 3 наведена кількість позитивних відповідей при характеристиці настрою студентів.

При характеристиці такої ознаки настрою, як «оптимістичність», студенти контрольної групи дали лише 45% позитивних відповідей. В той же час студенти експериментальної групи були більш оптимістичними (на 18%). Показник «життєрадісність» студенти контрольної групи позитивно оцінили у 55% відповідей. Студенти експериментальної групи дали 75% позитивних відповідей, що на 20% вище, ніж у контрольній групі. Показник «задоволеність» студенти контрольної групи позитивно оцінили у 60% відповідей. В той же час студенти експериментальної групи дали 88% позитивних відповідей, що на 28% більше, ніж у контрольній групі. Отже, заняття фізичною культурою і спортом позитивно впливають на настрій студентів з інвалідністю, зокрема на оптимістичність, життєрадісність і задоволеність.

Обговорення. В рамках інклюзивної освіти для студентів з інвалідністю пропонується адаптивна фізична культура. При цьому адаптивна фізична культура, як інтегрована наука, об'єднує в собі кілька самостійних напрямків, поєднуючи знання з галузей медицини, теорії і методики фі-

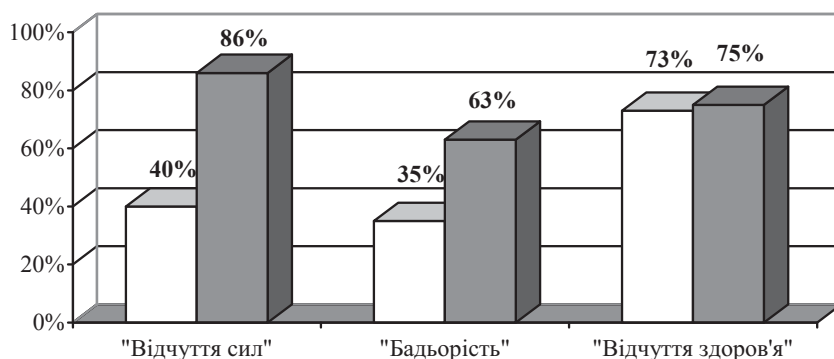

Рис 1. Кількість позитивних відповідей при характеристиці самопочуття студентів контрольної (білий стовпчик) і експериментальної (сірий стовпчик).

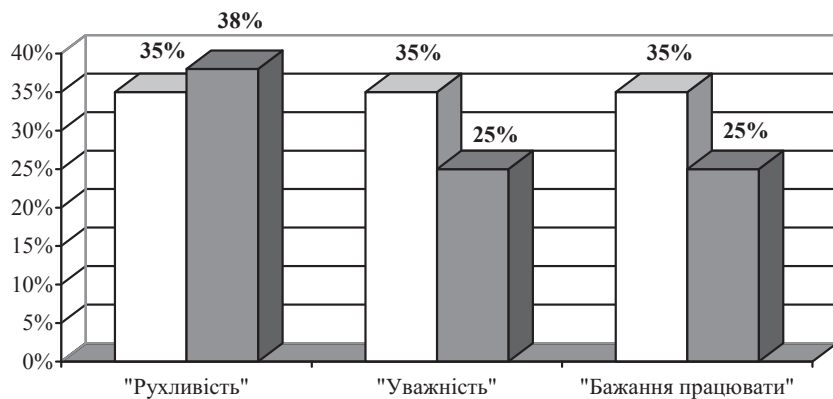

Рис 2. Кількість позитивних відповідей при характеристиці активності студентів контрольної (білий стовпчик) і експериментальної групи (сірий стовпчик).

зичної культури, корекційної педагогіки, психології. Адаптивна фізична культура, на думку С.П. Євсєєва, Т.Ю. Круцевич, Н.В. Москаленко та інших [1, 9, 10, 19] має на меті не тільки поліпшення стану здоров'я людини з особливими потребами («Самопочуття»), але і відновлення її соціальних функцій («Активність») та коригування психологічного стану («Настрій») шляхом відволікання від свого хворобливого стану в процесі рекреаційної та змагальної діяльності.

Результати проведеного нами дослідження показали, що при заняттях студентів з інвалідні-

стю фізкультурно-спортивною діяльністю поліпшується така складова психоемоційного стану, як «Самопочуття». Можливо, це відбувається внаслідок позитивної динаміки у фізичному стані людини та розвитку її рухового потенціалу (фізичних якостей), розвитку морально-вольових якостей особистості, мотиваційних установок на вдосконалення рухових можливостей і фізичного здоров'я.

Активне включення студентів з інвалідністю в соціокультурне і професійне середовище закладу вищої освіти з використанням засобів адаптивної фізичної куль-

тури збільшує їх комунікативні можливості і розширює рамки життєвого простору. Заняття адаптивною фізичною культурою дозволяють студентам розвивати свої компенсаторні можливості та адекватно їх оцінювати, переглянути ставлення до своїх обмежень. Студенти з опікуваних стають активними суб'єктами фізкультурної діяльності, що сприяє процесу їх «соціальної адаптації» та, на наш погляд, підвищує таку характеристику психоемоційного стану як «Активність».

На нашу думку, під час занять адаптивною фізичною культурою відбувається психологічна корекція стану студентів з інвалідністю, яка пов'язана із задоволеністю результатами своєї діяльності, припливом енергії і життєвих сил, що призводить до значного підвищення такої складової психоемоційного стану, як «Настрій».

Як вказують вчені [3, 11, 13, 20], інвалідність, обумовлена порушеннями у розвитку, труднощами у самообслуговуванні, спілкуванні, придбанні професійних навиків тощо, спричиняє соціальну ізоляцію людей з інвалідністю. Засвоєння особами з інвалідністю соціального досвіду, включення їх в існуючу систему суспільних відносин потребує від суспільства певних додаткових заходів, засобів і зусиль. Успішність цих заходів забезпечується знаннями про сутність, завдання та закономірності процесу соціальної інтеграції та її складових (соціальної адаптації, реабілітації та інклюзії). Результати нашої наукової роботи свідчать, що залучення студентів з інвалідністю до занять адаптивною фізичною культурою значно покращує всі компоненти психоемоційного стану студентів. Можливо, таке покращення пов'язане з тим, що засоби адаптивної фізичної культури включають в себе такі важливі складові: організацію доступної рухової активності; розвиток специфічного комунікативного середовища; формування

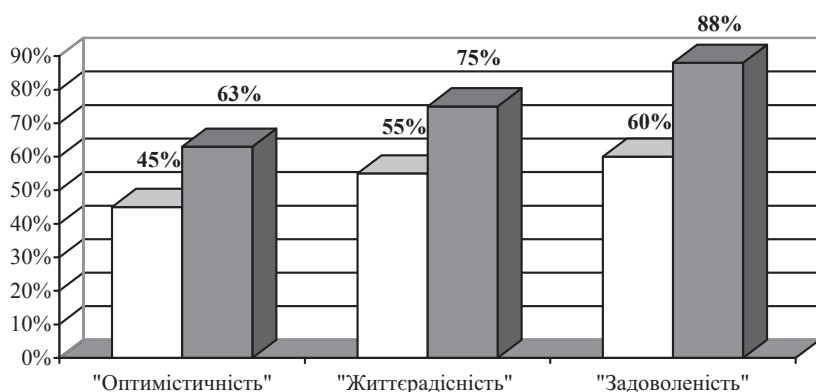

Рис 3. Кількість позитивних відповідей при характеристиці настрою студентів контрольної (білий стовпчик) і експериментальної групи (сірий стовпчик).

адаптаційного потенціалу особистості. Формування в осіб з інвалідністю необхідності у регулярних заняттях адаптивною фізичною культурою сприятиме підвищенню їхнього рівня соціальної інтеграції та позитивно вплине на соціальнокультурний і моральний розвиток суспільства в цілому.

Висновки. Результати дослідження психоемоційного стану студентів за методикою САН продемонстрували позитивний вплив секційних занять адаптивною фізичною культурою у позанавчальний час на самопочуття,

активність і настроїв студентів з інвалідністю. Студенти, які займались адаптивною фізичною культурою, були сповнені сил, бадьорі, оптимістичні, життєрадісні та задоволені, навіть більше, ніж студенти, основного відділення закладу вищої освіти.

Фінансування. Наукова робота не має спеціального фінансування та виконана згідно зі "Зведеним планом науково-дослідної роботи у сфері фізичної культури і спорту на 2016-2020 рр." Міністерства освіти і науки України відповідно до теми "Науково-теоретичні засади

вдосконалення процесу фізичного виховання різних груп населення", номер державної реєстрації 0116U003010 та плану НДР Придніпровської державної академії фізичної культури і спорту.

Конфлікт інтересів. Автори заявляють про відсутність будь-якого конфлікту інтересів.

Перспективами подальших досліджень із цього напрямку є вивчення шляхів залучення до занять фізичною культурою й спортом якомога більшої кількості студентів з інвалідністю для їх успішної інтеграції у суспільство.

Література

1. Загальні основи адаптивного фізичного виховання : навчальний посібник / М.В. Москаленко та ін. Дніпропетровськ: Інновація, 2014. 132 с.
2. Кашкова М.П. Адаптивная физическая культура в ВУЗе. Здоровье, спорт, реабилитация. 2016. №1. С. 19-21.
3. Когут І.О. Соціально-гуманістичні засади розвитку адаптивної фізичної культури в Україні (на матеріалі адаптивного спорту) : автореф. дис. здобуття наук. ступеня д-ра пед. наук : 24.00.02. Київ, 2016. 44 с.
4. Ковтун А., Михайленко Ю. Сучасний стан адаптивного фізичного виховання студентів з інвалідністю в Україні. Спортивний вісник Придніпров'я. 2019. № 2. С. 87-95.
5. Ковтун А. Характеристика рівня психічного здоров'я студенток з урахуванням рівня мотивації до занять фізичною культурою і спортом. Фізична культура, спорт та здоров'я нації. 2018. Вип. 5 (24). С. 64-70.
6. Морозова Е.В. Социально-психологическая адаптация личности, находящейся в условиях инвалидизирующего заболевания (на примере хронической эндокринной патологии и онкологических заболеваний): Автореф... дис. канд. психол. наук. – Ярославль: ЯрГУ, 2008. - 26 с.
7. Москаленко Н., Ковтун А. Сучасні підходи до викладання навчальної дисципліни «Адаптивне фізичне виховання». Спортивний вісник Придніпров'я. 2015. № 2. С. 119-123.
8. Суржко Г.В., Куташов В.А. Значимые индивидуально-психологические особенности инвалидов соматического профиля с сосудистой патологией головного мозга, затрудняющие социальную адаптацию. Научно-медицинский

Reference

1. General basics of adaptive physical education: textbook / N.V. Moskalenko and others. Dnipropetrovsk: Innovation, 2014. 132 p.
2. Kashkova M.P. Adaptive physical education in the university. Zdorov'e, sport, reabilitacziya. 2016. №1. P. 19-21. (In Russian).
3. Kogut I.O. Socio-humanistic principles of development of adaptive physical culture in Ukraine (on the material of adaptive sports). Dokt. Diss., Kyiv, 2016. 44 p.
4. Kovtun A. Mihaylenko Yu. The current state of adaptive physical education of students with disabilities in Ukraine. Sportsvniy visnik Pridniprov'ia. 2019. №2. P. 87-95. (In Ukrainian).
5. Kovtun A. Characterization of the level of mental health of female students, taking into account the level of motivation to engage in physical culture and sports. Phizichna kultura, sport ta zdorovyva nacyii. 2018. №5 (24). P. 64-70. (In Ukrainian).
6. Morozova E.V. Socio-psychological adaptation of a person in a disabling disease (for example, chronic endocrine pathology and cancer). Dokt. Diss., Yaroslavl, 2008. - 26 p.
7. Moskalenko N., Kovtun A. Modern approaches to teaching the discipline "Adaptive physical education". Sportsvniy visnik Pridniprov'ia. 2015. №2. P. 119-123. (In Ukrainian).
8. Surzhko G.V., Kutashov V.A. Significant individual psychological characteristics of somatic disabled people with vascular pathology of the brain that impede social adaptation. Nauchno-medicinskiy vestnik Centralnogo Chernozem'ya. 2015. № 59. P. 122-127.
9. Theory and Organization of Adaptive Physical Culture: 2 vol. / Ed. S.P. Yevseyev. M.: Soviet Sport,

- вестник Центрального Черноземья. 2015. № 59. С. 122-127.
9. Теория и организация адаптивной физической культуры : в 2 т. / под ред. С.П. Евсеева. М.: Советский спорт, 2005. Т.1. 296 с.
 10. Теорія і методика фізичного виховання : у 2 т. / гол. ред. Т.Ю. Круцевич. Київ: Олімп. л-ра, 2017. Т. 2. 448 с.
 11. Усачев Н.А., Сурнин Д.И., Чемпалова Л.С. Вопросы повышения эффективности физического воспитания студентов с ограниченными возможностями здоровья. Ученые записки университета им. П.Ф. Лесгафта. 2017. № 11(153). С. 259-263
 12. Чайковський М.С. Теорія і практика соціально-педагогічної роботи з молоддю з особливими потребами в умовах інклюзивного освітнього простору : автореф. дис. здобуття наук. ступеня д-ра пед. наук : 13.00.05. Старобільськ, 2016. 46 с.
 13. Allar I., Baek J.-H., Taliaferro A. Addressing Inclusion in Higher Education Physical Activity Programs. *The Journal of Physical Education*. 2014, Vol. 85, № 9, P. 36-41.
 14. Archambault M.-J., Searcy Y. D. The Power of Adapted Sports, Changing Attitudes in Higher Education: An Exploratory Study. *Palaestra*. 2018, Vol. 32. №4, P. 37-40.
 15. Hutzler Y., Barak S. Self-efficacy of physical education teachers in including students with cerebral palsy in their classes. *Research in Developmental Disabilities*. 2017. Vol. 68. P. 52-65.
 16. Hutzler Y., Hellerstein D. Adapted Versus Adaptive Physical Activity. *Adapted Physical Activity Quarterly*. 2016. Vol. 33. №2. P. 109 -112.
 17. Kokaridas D., Paslamouska M., Patsiaouras A., Natsis P., Karagiannidis I. Dynamic Evaluation Approach in Adapted Physical Education: Assessing Individualized Education Procedures for Inclusion Purposes. *Electronic Journal for Inclusive Education*. 2014. Vol. 3. № 2. URL: <http://corescholar.libraries.wright.edu/ejie> (Last acctssed: 07.02.2019).
 18. LIU Li-xin. Enlightenment of Social Adaptability of Sports Major College Students on Physical Education in Colleges. *Journal of Beijing Sport University*; 2017, Vol. 40, №1, P. 78-95.
 19. Pocock T., Miyahara M. Inclusion of students with disability in physical education: a qualitative meta-analysis. *International Journal of Inclusive Education*. 2018. Vol. 22. №7. P. 751-766.
 20. Úbeda-Colomer J., Devís-Devís J., Sit C.H.P. Barriers to physical activity in university students with disabilities: Differences by sociodemographic variables. *Disability and Health Journal*. 2018. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/>
 2005. Vol.1. 296 p.
 10. The theory and methods of physical education: 2 vol. / Ch. edit T.Yu. Krutsevych. Kiev: Olympic literature, 2017. Vol. 2. 448 p.
 11. Usachev N.A., Surmin D.I., Chempalova L.S. Issues of improving the efficiency of physical education of students with disabilities. *Ucheny'e zapiski universiteta imeni P.F. Lesgafta*. 2017. №11 (153). P. 259-263. (In Russian).
 12. Chaikovskiy M.E. Theory and practice of social-pedagogical work with young people with special needs in conditions of inclusive educational space: author's abstract of the dissertation for obtaining a scientific degree of the doctor of pedagogical sciences : 13.00.05. Starobilsk, 2016. 46 p.
 13. Allar I., Baek J.-H., Taliaferro A. Addressing Inclusion in Higher Education Physical Activity Programs. *The Journal of Physical Education*. 2014, Vol. 85, № 9, P. 36-41.
 14. Archambault M.-J., Searcy Y. D. The Power of Adapted Sports, Changing Attitudes in Higher Education: An Exploratory Study. *Palaestra*. 2018, Vol. 32. №4, P. 37-40.
 15. Hutzler Y., Barak S. Self-efficacy of physical education teachers in including students with cerebral palsy in their classes. *Research in Developmental Disabilities*. 2017. Vol. 68. P. 52-65.
 16. Hutzler Y., Hellerstein D. Adapted Versus Adaptive Physical Activity. *Adapted Physical Activity Quarterly*. 2016. Vol. 33. №2. P. 109 -112.
 17. Kokaridas D., Paslamouska M., Patsiaouras A., Natsis P., Karagiannidis I. Dynamic Evaluation Approach in Adapted Physical Education: Assessing Individualized Education Procedures for Inclusion Purposes. *Electronic Journal for Inclusive Education*. 2014. Vol. 3. № 2. URL: <http://corescholar.libraries.wright.edu/ejie> (Last acctssed: 07.02.2019).
 18. LIU Li-xin. Enlightenment of Social Adaptability of Sports Major College Students on Physical Education in Colleges. *Journal of Beijing Sport University*; 2017, Vol. 40, №1, P. 78-95.
 19. Pocock T., Miyahara M. Inclusion of students with disability in physical education: a qualitative meta-analysis. *International Journal of Inclusive Education*. 2018. Vol. 22. №7. P. 751-766.
 20. Úbeda-Colomer J., Devís-Devís J., Sit C.H.P. Barriers to physical activity in university students with disabilities: Differences by sociodemographic variables. *Disability and Health Journal*. 2018. URL: <https://www.sciencedirect.com/science/>

article/pii/S1936657418302097?via%3Dihub.
(Last acctssed: 07.02.2019).

Ковтун Алла

Придніпровська державна академія фізичної культури і спорту
м. Дніпро, вул. Набережна Перемоги, 10, 49000, Україна
e-mail: ogra2020kovtun@ukr.net, тел. (050)8507503

Степанова Ірина

Придніпровська державна академія фізичної культури і спорту
м. Дніпро, вул. Набережна Перемоги, 10, 49000, Україна

Решетілова Валерія

Придніпровська державна академія фізичної культури і спорту
м. Дніпро, вул. Набережна Перемоги, 10, 49000, Україна

Amr Saber Hamza

Faculty of physical education
Aswan University